

”När jag mötte dig kände jag för första gången förtroende och tillit till en vuxen. Jag trodde inte att någon skulle förstå min situation. Att inte bli ifrågasatt, utan få ett äkta stöd och bekräftelse i att så här ska du inte ha det. Det var underbart att få höra att jag skulle lova att aldrig mer acceptera att bli slagen eller kränkt”

(20-årig tjej som genom stöd orkat lämna sin familj och som idag tror på livet.)

Viktigt att tänka på, som handläggare/stödperson

Det här ett dokument att använda för att ingjuta nytt hopp och levnadsmot i flickor eller kvinnor som söker hjälp på grund utav att hon lever under hedersrelaterat våld och förtryck. Det är ett komplement till det ordinarie utredningsarbetet. När det gäller socialtjänstens hot- och riskbedömningar är det viktigt att använda sig av en beprövad metod, t.ex. Patriark.

När flickan/kvinnan tar kontakt är det bra om du tänker på följande saker:

- När flickan/kvinnan eller annan kontaktperson ringer och ber om hjälp är det viktigt att ge snabb respons. Försök att ordna ett möte så snabbt som möjligt – helst samma dag.

- Bekräfta flickan/kvinnan och var noga med att uppmuntra henne genom att t.ex. säga ”Vad bra att du har kontaktat oss”.

- I vissa fall kan det vara viktigt att mötet sker på en mer neutral plats än socialkontoret. Hennes säkerhet kan riskeras om någon ser henne där. Hör efter vilken plats flickan/kvinnan anser vara lämpligast.

När du möter flickan/kvinnan kan detta metodstöd vara en hjälp för att få en tydlig bild av hennes situation. Frågorna i häftet är omfattande och det räcker inte med en träff för att fylla i det. Tänk på att häftet är ett redskap. Det är tankarna bakom texten som är det viktiga och flickan/kvinnan kan behöva tid på sig för att kunna formulera sina tankar.

Vår främsta uppgift blir att så tydligt som möjligt försäkra flickan/kvinnan om att det är hennes unika behov som står i centrum för alla våra insatser.

Steg 1

Hur mår du idag?
Vad är det som får dig att må så här?

Den här sidan är till för att skapa en bild av hur flickan/kvinnan har det just nu. Det är en bra början när man sen ska gå vidare till framtiden.

För att underlätta för flickan/kvinnan kan du använda dig av två bra meningar som Astrid Schlytter tagit fram:

*Vad är det du vill göra som du inte får göra?
Vad är det du måste göra som du inte vill göra?*

Steg 2

Vad behöver du för att må bättre?

Vi vill ta del av dina tankar!

Den här sidan är till för att skapa en målbild hos flickan/kvinnan. Den hjälper henne att fundera på hur hon skulle vilja att det var. Skillnaden mellan hur det är i dag och hur hon vill att det ska vara i framtiden tydliggör vad som ska göras för att situationen ska förbättras.

När ni fyller i den här sidan tillsammans är det viktigt att tänka på följande saker:

Att våga söka hjälp är ett stort steg. Det är viktigt att ta tillvara på den styrka som flickan/kvinnan på detta sätt visar och bygga vidare på hennes egna tankar om vad hon önskar av livet. Fråga t ex - *Jag vill veta vad du önskar och jag kommer att göra allt jag kan för att hjälpa dig förverkliga det.*

Var dock tydlig med att du inte "har något trollspö" och därför inte kan lova något. Det du däremot kan garantera är att skydda flickan/kvinnan mot hot, förtryck och våld och att vara engagerad, t ex *jag kan ge dig ett viktigt löfte och det är mitt engagemang!*

Försök att få flickan/kvinnan att tänka så fritt som möjligt. Begränsa henne inte även om du tycker att hennes önsknings är orealistiska. Nästa steg är att lyfta fram vad som är möjligt att påverka och sortera bort det som inte går att påverka.

Det kan vara svårt att uttrycka vad man faktiskt vill när möjligheten ges. Motivera flickan/kvinnan att tänka på det tills ni träffas nästa gång. Ställ frågor som t ex - *Vad drömmer du om och vad skulle du vilja göra med ditt liv*

Den här sidan ska fyllas av framtidstro, där vissa delar kanske ligger långt fram i tiden. Det är viktigt att bekräfta drömmarna för att flickan/kvinnan ska orka igenom den svåra period som brytningen innebär.

Om hon har svårt att skriva fritt är ett alternativ att låta flickan/kvinnan skriva ett brev till sig själv där hon beskriver hur hon vill att hennes liv ska se ut om t.ex. fem år. Arbeta aktivt med att ta fram de drömmar och mål som flickan/kvinnan har. När flickan/kvinnan nu ska göra tuffa förändringar i sitt liv blir drömmarna och målen oerhört värdefulla.

”Drömmarna blir min livlina när det känns ensamt och svårt, det är därifrån man får kraften och orken att stanna kvar i det nya livet”

(21-årig tjej som kämpar med att förverkliga det hon alltid drömt om, att bli tandläkare och träffa en blond, snygg men framförallt snäll kille)

Kom ihåg att bekräfta henne ofta, t ex *du är värd så mycket mer!*

Steg tre

Det är viktigt att utifrån de önskemål flickan/kvinnan har, göra en realistisk bedömning av vad som är möjligt att genomföra nu. När det gäller de delar vi inte kan påverka i ett initialt skede är det ändå viktigt att flickan/kvinnan håller drömmen levande och arbetar för att det kan bli möjligt i framtiden. De barriärbrytande målen fyller en viktig funktion för att orka brytningen.

Utgå från vad som är viktigast att börja med och se till att flickan/kvinnan är så involverad som möjligt. Försök få flickan/kvinnan att se vilka följder de olika val som hon gör kan få. Ibland kan det vara svårt att se vad de olika valen står för, framförallt för de flickor/kvinnor som varit helt begränsade och inte fått tagit del av allt vad samhället har att erbjuda. Vissa flickor/kvinnor fastnar för en speciell stad för att den kanske är den enda man besökt och känner till. Använd er av karta och Internet för att skapa en bättre bild. Var noga med att ta reda på vilka städer som av säkerhetsskäl är omöjliga. Det är också viktigt att betona att de val flickan/kvinnan gör går att ändra på och ska ses som del av en resa som hon alltid kan ändra riktning på. Att t.ex. föreslå folkhögskola för en flicka/kvinna som aldrig har hört talas om det tidigare kan upplevas som skrämmande och ångestfyllt. Gör gärna studiebesök för att få den information som krävs för att hon ska kunna ta ställning till olika förslag. Vissa flickor/kvinnor kan behöva hjälp med olika alternativ då det är svårt att fatta avgörande beslut, särskilt om hon tidigare aldrig har tillåtits göra egna val. Vi måste också vara medvetna om att det finns en risk att flickan/kvinnan underordnar sig handläggaren/stödpersonen för att göra henne eller honom nöjd, eftersom hon fram till nu alltid varit tvungen att göra andra nöjda. Det egna behovet har varit underordnat familjen/mannens behov. Var därför noga med att hela tiden vara ett stöd men låta flickan/kvinnan själv fatta beslut om sitt liv.

”Helt plötsligt skulle jag fatta en massa beslut om saker jag inte hade en aning om och dessutom hade jag aldrig tidigare fått vara delaktig i något som rörde min person”

(22-årig flicka som hade toppbetyg i alla ämnen när hon slutade årskurs 9, men inte fick familjens tillåtelse att studera på gymnasiet. Det är inte förnuftet som sätter gränser utan det liv flickan/kvinnan tvingats leva.)

”Jag kan inte tänka mig ett familjehem”

(19-årig flicka som aldrig har varit hemma hos någon annan än sina släktingar. Efter ett studiebesök i ett familjehem är hon idag en lycklig del av en ny familj.)

Vad kan vi göra för att du ska må bättre?
Handlingsplan
Realistisk tidsplan

Den här sidan är till för att ta reda på vad som behöver göras för att flickan/kvinnan ska få det bättre. Gå igenom hennes målbild och ställ frågor som t ex – *vad behöver vi göra för att det ska bli så?* Nästa fråga är – *hur lång tid tror du att det kan ta?* Det är viktigt att göra en realistisk prioritering av vad som ska göras och i vilken ordning det ska ske. Det är genom de här frågorna som ni kommer att kunna sortera bort de mest orealistiska drömmarna.

När ni fyller i den här sidan är det viktigt att tänka på att dela upp de stora drömmarna i mindre steg så att det blir tydligt vad som behöver göras, vad som kan göras, när de ska göras och vem som ska göra det...

Steg 4

Vem är ansvarig för vad?
Tydlig roll och ansvarsfördelning

Vad ska göras? Vem ansvarar? När klart?

Den här sidan är till för att göra en roll- och ansvarsfördelning. Då är det viktigt att de aktörer som är involverade sätter sig ner tillsammans för att se vem som gör vad och när det ska vara klart. Oftast uppstår missförstånd när de olika aktörerna inte träffas och risken finns att flickan/kvinnan får olika budskap från olika håll. Att mötas minskar också risken för att vissa delar faller mellan stolarna. Även om det kan vara svårt att hitta en tid som passar alla, kommer mötet att göra att man sparar mycket tid i det fortsatta arbetet. Ett otydligt budskap, ökar risken för att flickan/kvinnan går tillbaka till familjen igen eller att hon inte ens vågar försöka bryta upp.

När en flicka/kvinna tvingas lämna hemmet för att hon har utsatts för förtryck, hot, våld måste alla praktiska frågor lösas så smidigt som möjligt. Risken finns annars att svårigheterna leder till att hon känner ännu större uppgivenhet och inte ser någon annan väg än att återvända till partnern eller familjen. Om det uppstår problem är det viktigt att lösa dem utan att involvera flickan/kvinnan i onödan. Hennes känsla blir annars att myndigheterna inte vill hjälpa henne, vilket förstärker hennes redan utsatta situation. Se till att alla frågetecken är utträtade innan ni involverar flickan/kvinnan.

Flickan/kvinnan bör i så stor utsträckning som möjligt själv ta ansvar för det som hon kan utträtta. Peppa och stärk henne i känslan av att hon själv kan lösa många saker. Vi måste även vara tydliga med att det inte är ett misslyckande om flickan/kvinnan inte reder ut allt som hon skulle ta ansvar för. Alla försök är positiva och ett steg mot att kunna stå på egna stabila ben.

I vissa fall kan det vara värdefullt att finnas med som mentalt stöd när flickan/kvinnan ska fylla i papper eller ringa ett samtal. När flickan/kvinnan reder ut situationer kommer hon att växa som individ och få erfarenheter som är värdefulla i det nya livet.

Det är också nödvändigt att vara tydlig med att om det känns svårt att komma till ett avtalat möte är det inget konstigt i sig (med tanke på hennes utsatta situation), men att hon måste meddela det. Det är viktigt att veta att det inte är någon annan som hindrar henne från att komma. Om det är så att flickan/kvinnan fortfarande är kvar i hemmet bör ni prata om hur ni ska agera om hon inte hör av sig, för att ni ska vara säkra på att inget hänt med henne.

Hon bör hela tiden ha kontaktuppgifter som hon kan använda sig av i en akut situation. De myndighetspersoner eller stödpersoner som får ansvarsuppgifter bör göra allt för att fullfölja sitt uppdrag i tid. Om något skulle inträffa som gör det omöjligt är det viktigt att meddela det i tid och förstå vad det innebär för flickan/kvinnan, som bokstavligen har sitt liv vilande i era händer.

När flickan/kvinnan sedan förflyttas till en ny kommun ska det ske en bra överlämning. Nätverket ska se till att det skapas ett nytt nätverk med kontaktpersoner som introducerar flickan/kvinnan i den nya kommunen, utöver de myndighetspersoner som har det formella ansvaret.

Även här är det bra att alla inblandade träffas för att tydliggöra vem som gör vad. Det är viktigt att den avlämnande kommunen följer upp flickan/kvinnans situation, till dess att de är försäkrade om att det fungerar bra i den nya kommunen.

Försök att motivera flickan/kvinnan till att träffa en professionell samtalskontakt så snart som möjligt, även om flickan/kvinnan inledningsvis känner att hon inte har något behov av det. När ensamheten blir påtaglig är det nödvändigt att få prata både om den nya situationen och allt det som föranlett brytningen.

Det är också bra om man kan hitta en meningsfull sysselsättning. Förutom att hitta arbete, studier eller praktikplats bör man prata om vilka intressen flickan/kvinnan har och utifrån det hitta någon fritidsaktivitet. Det är inte lätt att ta sig dit ensam – se till att någon följer med om flickan/kvinnan önskar det.

I en utsatt situation är det svårt för flickan/kvinnan att komma ihåg all information hon får. Vi måste därför tänka på informationsmängden samt se till att det som beslutas skrivs ner på ett tydligt sätt. Den nedtecknade informationen kan bli värdefull när flickan/kvinnan sedan blir ensam och ska komma ihåg vad som bestämts.

Det kan vara bra att ge flickan/kvinnan en kalender för att ha kontroll på de möten som är planerade. Se också till att flickan/kvinnan har en tankebok där hon skriver ner funderingar som många gånger dyker upp under natten när ensamheten blir stor. I de fall flickan/kvinnan har gjort en polisanmälan kan det också underlätta att skriva ner saker som kommer fram när man börjar prata om våldet och övergreppen. Att få skriva ner vad man känner är ett bra sätt att bearbeta det som har hänt och kan användas då det känns svårt att berätta om det för handläggare/stödperson.

Att ha en skrivbok där flickan/kvinnan skriver ner allt som är viktigt för framtiden kan bli en livlina, när det känns tungt.

Steg 5

Du är inte ensam!
Det ska alltid finnas någon att vända sig till.
Fyll i kontaktuppgifterna tillsammans och
välj de som känns viktiga.

Den här sidan fyller ni tillsammans. Koncentrera er på att fylla i de kontaktuppgifter som känns relevanta. Det är en trygghet för flickan/kvinnan att veta att det alltid finns personer att vända sig till.

I samband med detta arbete kan det vara bra att gå igenom vad de olika myndigheterna/organisationerna kan bidra med. Om du märker att det finns verksamheter flickan/kvinnan inte känner till kan du skriva ner vad de kan hjälpa till med, för att underlätta när flickan/kvinnan är i behov av hjälp eller information. Om personer byts ut är det bra att tillsammans uppdatera med nya kontaktpersonen.

Till sist

Tänk på att ett spontansamtal från dig, där du ”bara” hör efter hur flickan/kvinnan mår, kan vara avgörande. Det visar att du bryr dig om henne!

Många av de flickor/kvinnor som tvingas lämna sitt gamla liv är helt utlämnade till de kontakter vi kan hjälpa till att förmedla. Det är också vanligt att flickan/kvinnan inte vågar eller orkar ringa myndighetspersoner när det känns svårt, för att de inte vill vara till besvär och är ovana att ta plats och kräva sina rättigheter.

När det gäller flickan/kvinnan är det bra om vi kan få henne att byta mobilnummer och e-postadress. Hon ska kunna bestämma vem hon vill ha kontakt med och när. Det är svårt att inte svara eller läsa ett sms när ensamheten blir alltför påtaglig. Om flickan/kvinnan vill kan ni spara hennes SIM-kort, för att brytningen med familj och vänner inte ska kännas så definitiv. Ibland kan flickan/kvinnan uppleva att det känns bättre att veta vad familjen/partnern gör och säger, men risken är stor att de lyckas påverka flickan/kvinnan negativt. I så fall kan det vara bättre att flickan/kvinnan istället lyssnar av meddelanden eller läser sms tillsammans med handläggare/stödperson. Vid en eventuell polisutredning kan den information som finns i telefonen var ytterst relevant.

”Om jag bara hade anat att det fanns så mycket hjälp att få, skulle jag ha sökt hjälp för länge sedan. Jag är 24 år och har blivit berövad hela min barndom”

Tänk på vilket värdefullt jobb du har, du kan verkligen ge möjlighet till ett nytt tryggare liv!

Lycka till

Juno Blom
Utvecklingssamordnare
Länsstyrelsen Östergötland

Lotta Borgh
Jämställdhetshandläggare
Länsstyrelsen Östergötland